

ΧΟΡΟΣ

Ἄλλοιμον' ἄλλοιμονο!

ὦ μεγαλόγνωμες, σπιτοκαταλύτρες,
Κῆρες Ἑρινύες, ποῦ καὶ τοῦ Οἰδιπόδα
ξεπατώσεται ἔτσι πρόοριζα τὸ γένος,
τὶ νὰ γένω, τὶ νὰ κάμω, τὶ νὰ σοφιστῶ;
πῶς νὰ τὸ τολμήσω, μήτε νὰ σε κλάψω
μήτε καὶ νεκρὸ νὰ σε ξεδιάσω;
Μὰ φοβοῦμαι — καὶ τραβιοῦμαι —
τὴν ὀργὴν τῶν πολιτῶν.

Ἄχ, ἐσένα πολλές θὰ σὲ κλάψουνε
μοιρολογητρες.

Μὰ ἐκεῖνος ὁ ἄθλιος ἀνδρὴνῆτος
μὲ μονάχα τὸ κλάψιμο τῆς ἀδερφῆς
θὲ νὰ πάη — καὶ ποὺς νὰ τὸ στρέξῃ;

Α' ΗΜΙΧΟΡΙΟ

Ἄρα κάμ' ἡ πόλη κι ἄς μὴν κάμῃ

ὅσοι κλάψουνε τὸν Πολυνείκη,
ἀλλ' ἐμεῖς θὲ νὰ πᾶμε μαζί νὰ τὸν θάψουμε
συνοδεύα της· γιὰτὶ στὴ γενιά της
εἶναι τούτη ἡ θλίψη κοινή.
Ἐγὼ ἡ πόλη μιὰ ἔτσι καὶ μιὰ πάλι ἄλλιως
παραδέχεται πάντα τὸ δίκιο.

Β' ΗΜΙΧΟΡΙΟ

Καὶ μεῖς πάλι θὰ πᾶμε μ' αὐτὸν
καθὼς τὸ σωστὸ
παραδέχεται ἡ πόλη μαζί καὶ τὸ δίκιο.
Γιὰτὶ, πρῶτα ὁ θεὸς καὶ τοῦ Δία ἡ βουλή,
αὐτὸς τὴ διαφέντεπεν ἔπειτα πιότερο
τῶν Καδμείων τὴν πόλη, νὰ μὴ θαλασσοῶσῃ
καὶ νὰ μὴν τὴν πατήσῃ
τὸ κῦμα τῶν ξένων ἀντρῶν.

ΤΕΛΟΣ

ΝΙΤΣΕ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΟΚΡΑΤΙΑ

«Καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ ἰδέα Σκοποῦ εἶναι
μία ἀνθρώπινη πλάνη. Δὲν ὑπάρχει
οὔτε ἀρχὴ οὔτε μέση οὔτε τέλος στὴ
σειρὰ τῶν αἰτίων».

Remy de Gourmont — Physique de l'Amour.

Τὰ κοινωνιστικὰ συστήματα, ὅταν μάλιστα δὲν
ἔφτασαν στὸ στάδιο τῆς ἐφαρμογῆς των, παρὰ
ἀναφέρονται στὸ μέλλον, δηλαδὴ στὸ ἀνεξέ-
λεγκτο, ἔχουν τὴν ἴδιαν ἰδιότητα μὲ τὰ δόγματα
καὶ τὶς μεταφυσικὰς: φανατίζονται ὅχι μόνο τοὺς
ἐφευρέτες τους, ἀλλὰ καὶ πῶς βιαθεῖν πῶς ρι-
ζικὰ τοὺς προσύλητους, τοὺς ὁπαδούς.— Ὁ λόγος
ὁ κυριώτερος εἶναι πῶς αὐτὰ τὰ συστήματα
υποχρεωτικὰ καταρτισμένα ἀπάνω σὲ ἀφηρημένες
ἀναπόδεικτες ἢ ἀμφισβητήσιμες ἰδέες «ἀπὸ τὰ
πρῶν», δὲν βρέθηκαν ἀντιμέτωπα στὴν ἀνυπο-
λόγησι τῆς πραγματικότητος ποικιλία κι' ἔτσι
προσφέρουνε στὴ φαντασίαν, στὸ γοῦστο, στὴν
ὄρεξιν, στὶς ἐπιθυμίας μιανῆς ὁμοιορρυθμῆς ὁμά-
δας ἀνθρώπων, πλαστικότητα ἀρκετὴ, ποῦ κολα-
κεῖ τις τάσεις καὶ τις ἰδιοσυγκρασίας τῶν

μελῶν τῆς ὁμάδας — ἀφοῦ μάλιστα τὰ συστή-
ματα αὐτὰ ἔχουν σκοπὸ ἐξομολογημένο νὰ θε-
ραπεύσουν αὐτὲς τις τάσεις, εἶναι σὰν ἀπτή ἐκ-
φρασὴ τους.

Κάθε μελλοντικὸ κοινωνιστικὸ σύστημα εἶναι
υποχρεωτικὰ προβολὴ τοῦ Λογισμοῦ. Ὅσα στοι-
χεῖα καὶ ἂν δανείζεται ἀπὸ τὴν πραγματικότητα,
προσπαθεῖ, εἴτε στὴν αὐθαίρετη ἐκλογὴ τῶν
στοιχείων, εἴτε στὴ διάπλαση, διαμόρφωση καὶ
παραμόρφωσίν των, ναῦρει βάση γιὰ νὰ στηρίξῃ
τοὺς συλλογισμούς, τὰ ἐπιχειρήματα, κι' ἔτσι νὰ
παρουσιάσῃ στὰ μάτια τοῦ ἐξεταστῆ ἄρτιον καὶ
ὀριστικόν. Ἡ πλαστὴ αὐτὴ ἀριότητα καὶ ἡ συμ-
βατικὴ ὀριστικότητα ἂν ἐξασφαλίζουν τὴ φανα-
τικὴ ἀποδοχὴ πολλῶν ποῦ ὅπως ὅπως ζητοῦν
διανοητικὴ ἀνάπαυση, εἶναι τὰ πῶς φανερά
σημάδια πῶς τὸ σύστημα εἶναι ἀποπαίδι τῆς
φαντασίας καὶ πῶς μόνο στὴν ἀγνή τῆς οὐτο-
πίας χώρα βρίσκει ἐφαρμογὴν, ἐκεῖ ὅπου ὁμοιό-
μορφοι ὑποθετικοὶ ἄνθρωποι, ζοῦν μονότονον
ὑπολογισμένην ζωὴν.

Τόσα είναι τὰ συμφέροντα τοῦ ξυμπᾶ ἡ κοινωνία ἡ μελλοντική — ἀφοῦ μάλιστα δὲν κάνει παρὰ νὰ τὰ καθρεφτίξῃ — τέτοιας ποιότητος εἶναι τὸ φάντασμα τῆς εὐτυχίας τοῦ χαράζει μπροστὰ στὰ πλατεῖα τῶν ἐπιθυμῶν μάτια καὶ στὰ τεντωμένα χέρια τῶν ὀρέξεων, ὥστε, εἴτε οὐτοπία εἴτε πλάνη, ἀφοῦ ριζώσει βαθειὰ στὶς εὐαισθησίαι κατακτάει ὀρμητικὰ καὶ τίς διάνοιαι. Καὶ τότε, φυσικά, ἀφοῦ τὸ ὄραμα τῆς «Πόλης τοῦ Μέλλοντος» ἔχει τὴν πλαστὴν ιδιότητα νᾶναι ἄρτιο καὶ ὀριστικό, μὲ μιὰ ἀπλουστατὴ στροφὴ γίνεται βάση καὶ μέτρο κάθε Σκέψης, προβιβάζεται σὲ παγκόσμιον κριτήριο. — Ναρκωμένος ἀπὸ ἓνα τέτοιο ὄραμα, ὁ ἐφευρέτης, ὁ προσύλητος, ἡ ὁ ὁπαδὸς δὲν ἐνδιαφέρεται πιά νὰ ἐξετάσῃ ἂν μία Σκέψις διάφορη, ἂν μία φιλοσοφία ἀνεξάρτητη, εἶναι ἀληθινή, ἂν ἔχῃ βάσεις καὶ ἀρχὰς λογικὰς, ἂν ἐκφράζῃ μιὰ ικανοποιητικὴ ἀντίληψη τῆς Ζωῆς ἂν εὐχαριστῇ καὶ ἀναπαύῃ διάνοιαι ρυθμοῦ διαφοροῦ. *Οχι. Ἐνδιαφέρεται μονάχα νὰ μᾶθῃ ἂν ἡ διάφορη Σκέψις, ἡ φιλοσοφία ἡ ἀνεξάρτητη μπορῇ νὰ θεωρηθῇ φραγμὸς καὶ ἐμπόδιο στὸ δρόμο τοῦ φέρνει κατὰ τὸ ὄραμα, καὶ ἂν ναί, χωρὶς ἄλλη ἐξέταση, βιάζεται νὰ στιγματίσῃ μὲ ἀποκλειστικὸ καὶ ὑστερόβουλο πείσμα, μὲ πείσμα θρησκώληπτου τοῦ καταδικάζει ὅλες τίς θρησκείαις γιὰ νὰ ἐπιβάλῃ τὴ δική του, τὴ Μόνη, τὴν Ἀληθινή, τὴν Ὑπέρτατη.

Καὶ ὅμως εἶναι φανερό, πὼς ἓνα κοινωνιστικὸ σύστημα γιὰ νὰ καταστρωθῇ σὲ σύνολο ἁρμονικό, γιὰ νὰ διεκδικήσῃ κυριαρχία, δὲν φτάνει νὰ καθρεφτίξῃ τοὺς πόθους μιανῆς κοινωνικῆς τάξεως. — Ἀναγκάζεται ν' ἀναζητήσῃ φιλοσοφικὰς ἀρχὰς γιὰ βάση καὶ θεμέλιον, καὶ μάλιστα «εἶναι φυσικὸ νὰ πασχίξῃ νᾶβρῃ ἓνα λογικὸ στήριγμα ἀντίθετον ἀπὸ τὸ στήριγμα τοῦ κυρίαρχου». (*) — Αὕτη ἴσα ἴσα ἡ ἀνάγκη ἔπρεπε νὰ χαράξῃ τὰ ὅρια τῶν ἀπαιτήσεων κάθε κοινωνιστικοῦ ὁράματος καὶ νὰ δείχνῃ τὴν ἄμεινον ἐξάρτησίν του ἀπὸ τὴ Σκέψιν καὶ τὴ Φιλοσοφίαν. Καὶ ἀφοῦ ἡ φιλοσοφία δὲν ἀναγνωρίζει ἄλλο κριτήριον παρὰ τὸ Λογισμὸν καὶ τοὺς νόμους του, εἶναι ὁλότετα ἀνακόλουθη ἡ ἐπιθυμία τοῦ

Σοσιαλισμοῦ ἢ κάθε ἄλλου συστήματος κοινωνιστικοῦ ἢ κάθε ὁργανισμοῦ θρησκευτικοῦ τῆς ἀνθρωπότητος νὰ ζητᾷ νὰ προαχθῇ σὲ Ἀπόλυτο Κριτήριον καὶ μέτρο τῆς Σκέψης. Μονάχα ὑστερόβουλος φανατισμὸς δικαιολογεῖ ἢ μᾶλλον ἐξηγεῖ τὴν τέτοια τάση.

**

Στὸ ἄρθρον «Ψυχολογία τοῦ Συμβολισμοῦ» τοῦ κ. Π. Βασιλικοῦ (Νουμᾶς ἀρ. 336) βρίσκεται, ἀπὸ μιὰ τέτοια ἀποψη, πρόχειρη κριτικὴ τοῦ νιτσεϊκοῦ ἔργου, πρόχειρη καὶ σύντομη, πρόχειρη καὶ λίγο αὐθαίρετη.

Ἡ κυριώτερη κατηγορία τοῦ ἀποδίνεται στὸ Νίτσε εἶναι πὼς «τὸ ἔργο του εἶναι ἡ ἰδεολογικὴ ἐκφραση τοῦ ὕλικου εἶναι τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ ὁργανισμοῦ τῆς κοινωνίας, τῆς ἐξουσίας τοῦ πλούτου τοῦ στηρίζεται στὴν ἐκμετάληψιν τῆς ἐργασίας».

Στὸ πνεῦμα τοῦ ἀρθρογράφου, μιὰ τέτοια κατηγορία ἰσοδυναμεῖ μὲ καταδίκη ὀριστικὴ τοῦ Νιτσεϊκοῦ συστήματος. — Ἀντίληψη θρησκευτικὴ τοῦ κρίνει ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα. Κριτικὴ ἀνάλογη μὲ τὴν μέθοδον τῶν μεσαιωνικῶν ἀπολογητῶν τοῦ χριστιανισμοῦ, ποῦ, ὅταν ἡ πίστις δὲν ἀρκοῦσε πιά γιὰ νὰ βαστάξῃ τὸ δόγμα, δημιουργοῦσαν συμβατικὰ φιλοσοφία μὲ ὁμολογημένο σκοπὸ καὶ πρόθεσιν νὰ καταλήξουν σὲ μιὰ φαινομενικὰ λογικὴ ὑποστήριξιν τῆς θρησκείας.

Καὶ ὅμως ἓνας ἀνεξάρτητος φιλόσοφος ὅπως ὁ Νίτσε, ποῦ στὸ πνεῦμά του καὶ στὶς ἀναλύσεις του δὲν ἔβαλε κανένα περιορισμὸν οὔτε γιὰ ἠθικολογικὰς οὔτε γιὰ κοινωνικὰς οὔτε γιὰ τεολογικὰς ἀνάγκας, δὲν μπορεῖ δὲν πρέπει νὰ κρίνεται μὲ τὸ μικροσκοπικὸν καὶ ἐφήμερον μέτρο τῶν οἰκονομικῶν ἀναγκῶν μιανῆς σύγχρονης κοινωνικῆς τάξεως. Τὸ μόνον μέτρο ποῦ ἔχει εὐπρόσωπους τίτλους γιὰ νὰ ἐκτιμήσῃ τὴν ἀξία, τὴν ὑπόστασιν ἑνὸς τέτοιου ἔργου εἶναι ὁ Λογισμὸς καὶ ἡ σύμφωνα μὲ τοὺς Νόμους τοῦ ἀνάλυσης καὶ ἐξέτασιν τῆς Νιτσεϊκῆς ἰδεολογίας — ἄσχετα μὲ τὰ πιθανὰ συμπεράσματα ποῦ μπορεῖ νὰ προκύψουν γιὰ τὴν ἠθικὴ καὶ τίς κοινωνικὰς σχέσεις.

Τόσο περισσότερον πρέπει νὰ ἐξεταστῇ μὲ τέτοια μέθοδον ἔργο τῆς ὑφῆς τοῦ Νιτσεϊκοῦ, ὅσο ἡ ἀναγωγή του στὸ στενὸν ἀλλάκι τῶν σύγ-

(*) «Νουμᾶς» ἀρ. 336. Π. Βασιλικοῦ ἡ Ψυχολογία τοῦ Συμβολισμοῦ.

χρονων κοινωνικῶν συστημάτων δὲν μπορεῖ νὰ γίνη παρὰ μὲ ριζικὴ παρεξήγηση τῆς πραγματικῆς ἔννοιας του.—³Ανάλογη φανερὴ παρεξήγηση εἶναι κ' ἡ κεφαλαιοκρατικὴ ἐρμηνεία τῆς ιδεολογίας τοῦ δημιουργοῦ τοῦ Ζαρατούστρα.

Εἶναι ἴσως φυσικὴ μοῖρα τῶν δυνατῶν ἔργων, ἐκείνων ποῦ προορίζονται νὰ ἐπιδράσουν σημαντικὰ στὴ σκέψη, νὰ παρεξηγοῦνται κατὰ τὰ πρῶτα χρόνια ποῦ φανερόνουνται στὴν παλαιότητα τῶν ιδεῶν. — Σ' αὐτὸ ὑπάρχει μιὰ ἀφορμὴ εὐλογίᾳ. Ἐνα ἔργο πρωτότυπο, γιὰ νὰ δικαιολογῇ αὐτὸ τὸ χαρακτηρισμό, πρέπει ν' ἀνοίγῃ νέο δρόμο στὴν ἀντίληψη, πρέπει νὰ ἐκφράξῃ νέες σχέσεις τῆς Γνώσης μὲ τὴ Ζωή, πρέπει, μὲ συντομία, νὰ εἶναι πολὺ ἢ λίγο ἀπότομη μετάρθεση τῆς Σκέψης. Ἀλλὰ τὸ μέσο ἀνθρώπινο πνεῦμα ἔχει ἀντίθετες *συντηρητικὰς* τάσεις, καὶ κάθε πρωτοτυπία κάθε ἀπότομη μετάρθεση τὸ ξαφνίζει. Γιὰ τὶς ἀνάγκες αὐτὲς τὶς συντηρητικὰς τῆς μέσης σκέψης τυχαίνει συχνὰ νὰ βλέπουμε ἀπελπισμένους προσπάθειες ἀπὸ τοὺς ἐνδιαφερομένους γιὰ τὴν ὑπόταξη κάθε νέας καὶ πρωτότυπης ιδέας στοὺς πατημένους δρόμους τῆς τρεχούμενης ιδεολογίας.

Αὐτὸ ἔγινε, φυσικὰ καὶ μὲ τὸ νιτσεϊκὸ ἔργο. Μὲ τὴ διαφορὰ ὅτι ἡ παρεξήγηση καὶ ἡ στρεβλωση ἦταν ριζικώτερες, ἔνεκα ποῦ τὸ ἔργο αὐτὸ ἔτυχε ν' ἀσχολῆται καὶ σὲ θέματα ποῦ ἐνδιαφέρουν τὴ στενὴ ἄμεση πραγματικότητα, τὰ μικροσυμφέροντα τῆς στιγμῆς, τὴν μικροπολεμικὴ τῶν κομμάτων, καὶ γιὰ τὴ θεωρήθηκε, δίκαια ἢ ἄδικα, πὼς δίνει ὅπλα σὲ τέτοια ἢ τέτοια κοινωνικὴ μορφή ἐπίκαιρη.

Στὴν ἀρχή, ὅπως λέγει ὁ κ. Π. Βασιλικός, ἔκανε ἐντύπωση ἔργου ἐξωφρενικὰ ἀναρχικοῦ, καταστρεπτικοῦ τῆς ιδέας κάθε ἐξουσίας, κάθε ἱεραρχίας, κάθε τάξης.

Σὲ κάθε του σελίδα τόσο οἱ ἐτοιμοθάνατοι θρησκείας καὶ οἱ ἠθικὰς ποῦ στηρίζονται σὲ δόγματα, ὅσο κ' ἡ μὲ κεφαλαῖο Ἀπόλυτη καὶ Παγκόσμια Ἠθικὴ εὗρισκαν σ' αὐτὸ ἐχθρὸ ἀκαταμάχητο.

Ἡ ἀντίδραση δὲν ἄργησε. (*) Τὸ ἔργο ξαναμελετήθηκε καλύτερα, προσεκτικώτερα. Μία

ἐκπληξή. Οἱ ιδέες τῆς ἰσότητος, τοῦ ὑπερικοῦ ὥσαμεν τὴ διάλυση κάθε ἐγὼ ἀλτρουϊσμοῦ, οἱ ιδέες τῆς ἰσοπέδωσης ὅλων, καὶ τὰ μεγάλα τοῦ ὀρθολογισμοῦ εἰδῶλα: ἡ Ἀλήθεια, τὸ Καλόν, ἡ Δικαιοσύνη, ἡ Ἰσότης, ἡ Ἐλευθερία, τὸ Αὐτεξούσιο κλπ. ἀδράχνουνταν μιὰ μιὰ ἀπὸ τὸ Γερμανὸ φιλόσοφο, μπαίνανε στὸ λαμπικὸ τῆς ἀδυσώπητης ἀνάλυσης του καὶ σύντομα ἐφανερώνανε τὶς ἀντινομίες, τὶς πλάνες, τὶς ὀπτατάτες, ποῦ κρύβανε.

Ἡ κεφαλαιοκρατία ἐκεῖ ποῦ λογάριζε ἕναν ἐχθρὸ ἀνακαλύπτει σύμμαχο, καὶ τί σύμμαχο! Ἐνθουσιασμός.

Τὰ πράγματα δὲν φαίνονται ὅμως νὰ εἶναι ἔτσι, καὶ ἡ δευτέρη αὐτὴ ἐξήγηση τοῦ πολυπλοκοῦ ἔργου τοῦ Νίτσε εἶναι ἀκόμη πιὸ ριζικὰ παρεξήγηση ἀπὸ τὴν πρώτη.

* *

Τὸ νιτσεϊκὸ ἔργο ἀγνοεῖ ὁλότελα τὴν κεφαλαιοκρατία. Πουθενὰ οὔτε μιὰ γραμμὴ του δὲν ὑπερασπίζεται τὴ σημερινὴ κοινωνικὴ τάξη. — Στὰ λιγιστὰ μέρη τοῦ «Ζαρατούστρα» ποῦ γίνεται λόγος γιὰ τὸ σύγχρονο Κράτος, ὁ Νίτσε καμμιά τρυφερότητα δὲ δείχνει γι' αὐτὸ — κάθε ἄλλο.

Ὁλόκληρο τὸ κεφάλαιο ποῦ ἐπιγράφεται «Τὸ νέο Εἶδωλο» (*) μιλεῖ γιὰ «τὸ πιὸ κρῦο ἀπὸ ὅλα τὰ κρῦα τέρατα» ποῦ λέγεται Κράτος μὲ χρώματα καὶ ὕφος ποῦ δὲν θὰ κολάκευαν οὔτε καὶ τὸν πιὸ ἀπελπισμένο ὑπερασπιστὴ τῆς σημερινῆς κατὰστασης. — Τὸ ἴδιο καὶ στὸ κεφάλαιο «Διαβαίοντας» (**) ἡ Μαϊμοῦ τοῦ Ζαρατούστρα περιγράφει τὴν «Μεγάλῃ Πόλῃ» μὲ περιφρονητικὰ λόγια, ποῦ ὁ Ζαρατούστρα ἀναγκάζεται νὰ παραδεχτῇ.

Ὁ Νίτσε μὲ τὴν εἰλικρίνεια ποῦ σφραγίζει τὸ ἔργο του, μὲ τὸν ἔρωτά του γιὰ τὴν θετικὴν πραγματικότητα, ἂν φρονοῦσε πὼς ἡ ιδεολογία του εἶχε καμμιά συγγένεια μὲ τὴν κεφαλαιοκρατικὴ κοινωνία θὰ τῷ λεγε ξάστερα, ἀφοῦ δὲν περιορίστηκε, κατὰ τὴν ἐκτίμησιν τῶν πολιτισμῶν τῶν περασμένων καιρῶν, σὲ ιδεολογίες, παρὰ φανέρωσε ἄδολο ἐνθουσιασμὸ κάθε φορὰ

(*) Πρὸβλ. P. Lasserre «Ἡ Ἠθικὴ τοῦ Νίτσε» Ἐνα ἀπὸ τὰ πρῶτα ἔργα ποῦ στὴ Γαλλία θριαμβευτικὰ ἀντίκρουσαν τὴν ἀναρχικὴ ἐξήγηση τῶν ιδεῶν τοῦ Νίτσε.

(*) «Τάδε λέγει Ζαρατούστρα» Φρ. Νίτσε σελ. 66 Γαλλικῆς ἐκδόσεως.

(**) «Τάδε λέγει Ζαρατούστρα» Φρ. Νίτσε σελ. 253 Γαλλικῆς ἐκδόσεως.

ποῦ μ' αὐτοὺς ἐταίριαζαν οἱ ἰδέες του (Ἑλληνικὸς προσωκρατικὸς πολιτισμὸς, Ἀναγέννηση, 17ος αἰῶνας στὴ Γαλλία).

Τὸ παράδοξο εἶναι ὅτι στὸ ἴδιο τοῦ ἄρθρου ὁ κ. Π. Βασιλικὸς ἀναγνωρίζει, μὴ φράση παρακάτω, ὅτι ὁ Νίτσε, σχετικὰ μὲ τὴ σημερινή κοινωνία «δὲν μίσησε λιγότερο τὴν κυρίαρχη τάξη ἀπὸ τὸν ὄχλο»! Δηλαδή; Μίσος καὶ ἀποστροφή ποῦ ἀγκαλιάζουν τόσο τὴν κυρίαρχη τάξη ὅσο καὶ τὸν ὄχλο, μπορεῖ νὰ συνυπάρχουν μὲ ἕξωτα στὴ μορφὴ τὴν κοινωνικὴ ποῦ εἶναι ἡ ἰδεολογικὴ ἔκφραση τοῦ τρόπου τῆς συμβίωσης αὐτῶν τῶν τάξεων;

Ἄλλ' ἂν θελήσῃ κανεῖς νὰ μὴ προδώσῃ τὴ σκέψῃ τοῦ κ. Π. Βασιλικοῦ πρέπει ν' ἀναγνωρίσῃ ὅτι ὁ ἀρθρογράφος τῆς «Ψυχολογίας τοῦ Συμβολισμοῦ», μετανιωμένος ἀρκετὰ γιὰ τὴ μορφὴ τοῦ ἰδεολόγου καὶ θεωρητικοῦ τῆς κεφαλαιοκρατίας ποῦ ἀποδίνει στὸν Νίτσε, προσπαθεῖ τοῦλάχιστον νὰ μετριάσῃ τὸ ὀρμητικὸ κατηγορητήριον καὶ παραδέχεται, λίγο ἀπροσδόκητα, στὸ ἴδιο ἄρθρο πὼς ὁ Νίτσε δὲν ἦταν ἐνσυνείδητος ὑπερασπιστὴς τῆς βασιλείας τοῦ κεφαλαίου:

«Δίχως νὰ τὸ θέλῃ (ὁ Νίτσε) ἀπὸ ἀσυναίσθητη κυριαρχία τῶν ἀταβιστικῶν τοῦ ὁρμῶν μέσα του ἔδωσε μὴ ἠθικὴ δικαιολογία στὴ συνείδηση τῆς σημερινῆς κοινωνίας κ' ἔνα ὄπλο ἰδεολογικὸ στὴν κεφαλαιοκρατία».

Δίχως νὰ τὸ θέλῃ! Μὲ ἄλλα λόγια, ὁ μὲν Νίτσε δὲν θέλησε νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν κεφαλαιοκρατία (καὶ μάλιστα τὴν ἐπολέμησε) ἀλλὰ στὴ Νίτσεικὴ ἰδεολογία ἡ κεφαλαιοκρατία ἐνόμισε πὼς εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ εὔρῃ τὴν ἠθικὴ τῆς ἀπολογίας, ἢ, πὺθιανὰ ἀκόμα, ὁ κ. Π. Βασιλικὸς νομίζει ὅτι ἡ κεφαλαιοκρατία μποροῦσε νὰ νομίσῃ κ.τ.λ.

Ἔτσι τὸ συμπέρασμα εἶναι, πὼς πρόκειται γιὰ ἐρμηνεία, πολὺ ἢ λίγο ἀτομικὴ τοῦ κ. Π. Βασιλικοῦ, ἐρμηνεία ποῦ πρῶτο πρῶτο ἀντίπαλο ἔχει τὸν ἴδιο τὸν Νίτσε καὶ τὴ ρητὴ μαρτυρία του. — Ἀλλὰ αὐτὴ ἡ ἐρμηνεία εἶναι παρερμηνεία φανερά, γιὰ δυὸ ἀκόμη τοῦλάχιστον λόγους ἀπόλυτης σπουδαιότητος:

* *

Εἶναι ἀδύνατο ὁ Νίτσε, εἴτε ἐνσυνείδητα εἴτε ἀσυναίσθητα, νὰ ὑποστήριξῃ τὴν κεφαλαιοκρατία

γιατί, γενικώτερα, οὔτε σύστημα κοινωνιστικὸ δικό του ἐπρότεινε στὴν ἀνθρώπινη δραστηριότητα, οὔτε θέλησε νὰ τὴν σκλαβώσῃ σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς τρεχούμενες κοινωνιστικὰς μορφές.

Ὁ ποιητὴς τοῦ «Αἰώνιου γυρισμοῦ», ἐκεῖνος ποῦ τὴ ζωὴ τὴν ἀντελήφθηκε σὲ μιὰ ἀδιάκοπη ροή, σὲ ἓνα αἰώνιο «γίνεσθαι», ἐκεῖνος ποῦ τῆς ἔδωσε τὸν πλὺ πολὺπλοκο ὀρισμὸ: «[ἡ ζωὴ εἶναι] πάλῃ, γίνεσθαι, σκοπὸς καὶ ἐμπόδιο σκοποῦ» (*) δὲν μποροῦσε ν' ἀπαρνηθῇ τὴ σκέψῃ τοῦ ὅλη καὶ μὲ ἀφέλεια νὰ καταστρώσῃ μιὰ γεωμετρικὴ ὀριστικὴ κοινωνία, ἓναν «Παράδεισο ἐπίγειο» τὸν ὁποῖο νὰ βάλῃ στὸ ὕστατο στάδιο τῆς ἀνθρωπότητος, γιὰ ὀριστικὸ Σκοπὸ καὶ τέλος.

Τὸ μηχανισμὸ τῆς ζωῆς τὸν ἐγνώρισε κατὰ βάθος καὶ τὸν διατύπωσε καθαρά. Ἐνόησε ὅτι κανένας ὀριστικὸς σκοπός, ὅσο μακρινός, ὅσο ἐπιθυμητός καὶ ἂν εἶναι, δὲν θὰ μποροῦσε ποτὲ νὰ σταματήσῃ τὸν χεῖμαρρον τῶν θελήσεων, τῶν ἐνστίκτων τὴν ἀδιάκοπη ἀνανέωση καὶ πάλῃ καὶ τῶν ἐπιθυμιῶν τὸ ἀψίκορο. Καὶ γι' αὐτὸ στὸ στόμα τῆς Ζωῆς βάζει τὰ ἐκφραστικὰ καὶ σοφὰ αὐτὰ λόγια:

«Ὅτιδήποτε κ' ἂν δημιουργήσω καὶ μὲ ὅποιον τρόπο κ' ἂν ἀγαπήσω τὸ δημιούργημά μου, πρέπει σύντομα νὰ γίνω ὁ ἀντίπαλος του καὶ ὁ ἀντίπαλος τῆς ἀγάπης μου: ἔτσι τὸ θέλει ἡ θέλησή μου». (**)

Ποιὸ κοινωνιστικὸ, ποιὸ εὐδαιμονιστικὸ ἰδεῶδες, ἢ ποιὰ πλαστὴ τελεολογία μπορεῖ ν' ἀντισταθῇ στὴν ἀκαταμάχητη αὐτὴ τάση τῶν πραγμάτων;

Σὲ μιὰ τέτοια ἐπιχείρηση θὰ ἐπαναστατοῦσαν ἔπειτα ὅλα τὰ ἀτομικιστικὰ τοῦ ἐνστικτοῦ. Θὰ ἦταν ἀπάρνηση ὅλης τοῦ τῆς ἰδεολογίας — ποῦ ἐξακολουθητικὰ ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἐλευθέρωση τοῦ ἀτόμου, — ἡ ὑποδούλωση τῶν χαρὰ κτῆρων σὲ ὁμοιόμορφη κοινωνικὴ τάξιν καὶ ἠθικὴν, καὶ μάλιστα στὴν κεφαλαιοκρατία.

Καὶ σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα, ὅπως παντοῦ ἄλλου, ἡ ρητὴ μαρτυρία τοῦ ἰδίου τοῦ Νίτσε, εἶναι ὁ πολυτιμότερος σχολιαστής: — Στὸν πρόλογο τοῦ *Ecce Homo*, τῆς περιέργης αὐτῆς αὐτοβιογραφίας

(*) Φρ. Νίτσε Τάδε λέγει Ζαρατούστρας σελ. 163.

(**) Φρ. Νίτσε, Τάδε λέγει Ζαρατούστρας σελ. 163.

φίας και αυτοκριτικής, ο Νίτσε, οδηγούμενος από την πειρά του για την ανθρώπινη τάση προς την στρέβλωση, θέλησε να προλάβει και ν' αντι-κρούσει μόνος του κάθε παρερμηνεία του έργου του υπό τέτοιο πνεύμα. Και αφού με υπεξηφάνει και δικαιολογημένο εγωισμό εκτιμά την αξία του «Ζαρατούστρα» του, προσθέτει τα σημαντικά αυτά λόγια για το πολύκροτό του έργο: (*)

«Έδω (στών Ζαρατούστρα) δέν μιλεί ένας φανατικός, έδω δέν «κατηγοῦνε», έδω δέν απαιτοῦνε «πίστη»

. . . . «Αλλά μήπως ο Ζαρατούστρας είναι κανείς διαφθοράς; Τί λοιπόν έλεγε για τον εαυτό του όταν γύρισε για πρώτη φορά στη μοναξιά του; Το αντίθετο ίσα: ίσα από ότι θάλεγε σε όμοια περίσταση, ένας «σοφός» ένας «άγιος» ένας «Σωτήρας του Κόσμου» ή κάθε άλλος εκφυλός. Όχι μόνο μιλεί διαφορετικά αλλά είναι και διαφορετικός»:

«Φεύγω μόνος τώρα οπαδοί μου! Και σεΐς το ίδιο να φύγετε μόνοι. Έτσι το θέλω έγω.

Αλήθεια σάς το συμβουλεύω: Απομακρυνθείτε από έμένα υπερασπισθείτε τον εαυτό σας από το Ζαρατούστρα! Και ακόμα καλύτερα: έντραπητε γι' αυτόν! Ίσως να σάς γέλασε.

Ο άνθρωπος πού ζητά τη γνώση δέν πρό-πει μονάχα να ξέρη ν' αγαπά τους έχθρούς του αλλά και να έχθρεύεται τους φίλους του.

Όλίγη εδγνωμοσύνη έχει κανείς για το δάσκαλό του όταν μένει πάντα μαθητής. Και γιατί δέν θέλετε να ξεσχίσετε το σιφάνι μου;

Με σέβεστε; Τί θ' απογίνη όμως αν μιὰ μέρα γρεμιστή ο σεβασμός σας; Φυλαχτήτε μήπως σάς σκοτώση κανένα αγαλμα!

Λέγετε πώς πιστεύετε στο Ζαρατούστρα; Αλλά τί σημαίνει ο Ζαρατούστρας! Είστε οι πιστοί μου; Αλλά τί σημαίνουν όλοι οι πιστοί!

Δέν είχατε ακόμη ζητήσει τον εαυτό σας: τότε μ' ευρήκατε. Έτσι κάνουν όλοι οι πιστοί, για τοῦτο ή πίστη είναι τυποτένιο προᾶγμα.

Τώρα σάς διατάζω να με χάσετε και να εύρετε τον εαυτό σας: και μόνο όταν όλοι σας μ' απαρηγθῆτε, τότε θα ξαναγυρίσω ανά-μεσό σας».

Βέβαια όταν ο ίδιος ο Νίτσε, κρίνοντας το

έργο του, μνημονεύει και σχολιάζει τον Ζαρα-τούστρα, κάθε άλλος σχολιαστής είναι τουλάχιστον περιττός. Και όταν πάλι ο ίδιος ευαγγελί-ζεται τόσο ατομικιστικές ιδέες και αφίνει τον καθένα — τον καθένα που είναι σε θέση εννοείται — να δημιουργήσει ήθική ατομική, σύμφωνα με την ιδιοσυγκρασία του, τολμηρή και απελ-πισμένη απαίτηση είναι ή προσπάθεια να καταταχτή το νιτσεικό έργο κάτω από την κεφαλαιοκρατική ήθική.

Ο άλλος λόγος για τον οποίο ή κεφαλαιο-κρατία δέν μπορεί να εύρη στήριγμα στη νιτσεική ιδεολογία, είναι πώς — κι αν ακόμη για μιὰ στιγμή υποθέσουμε ότι ο Νίτσε επιθύμησε να δώσει όριστική μορφή στην κοινωνία — ή κεφαλαιοκρατική μορφή είναι οργανωμένη άπάνω σε αρχές και σε αξιώματα αντίθετα από την αριστοκρατική αντίληψη της ζωής, όπως την αισθάνεται και την διατυπώνει ο Γερμανός φιλόσοφος.

Η νιτσεική ιδεολογία ζητά σε κάθε της γραμμή την ανύψωση του ατόμου — με τη γνωστή θεωρία της προσπάθειας — και την ήθική διάπλαση διαλεκτών χαρακτήρων, όχι σ' ένα μοναδικό και κοινό υπόδειγμα, αλλά σε χίλια διάφορα υποδείγματα σύμφωνα με τις ιδιοσυγκρασίες. — Η κεφαλαιοκρατία δέν γνω-ρίζει ούτε άτομα ούτε χαρακτήρες ούτε θελήσεις. Τίποτα, γνωρίζει κεφάλαια.

Η κεφαλαιοκρατία είναι — χωρίς παραδοξο-λογία — όχλοκρατική έκφανση. Έμπρός στον πλούτο, στο κεφάλαιο, όλοι είναι ίσοι: ικανοί, άνίκανοι, αριστοκράτες, όχλος, γραμματι-σμένοι ή αγράμματοι έχουν το δικαίωμα να τύχουν, να πάρουν αυτό το όπλο του κεφαλαίου. Για την κατοχή του πλούτου και των έπακο-λούθων του δέν υπάρχει κανείς ποιοτικός ή ήθικός περιορισμός. Στην κεφαλαιοκρατία το άτομο από ποιοτική άποψη δέν υπάρχει, είναι απλός αριθμός. Η δύναμη και ή εξουσία πα-ρακολουθούνε πιστά και αδιάκοπα το άπρό-σωπο κεφάλαιο αδιαφορώντας για την ύφή του κατόχου. — Για αυτό το λόγο ή κεφαλαιοκρατική κοινωνία είναι όχλοκρατική μορφή διοίκησης κ' εφαρμόζει, έως το παραδόξο, τους νόμους της ισότητας.

(*) Φρ. Νίτσε Ecce Homo Πρόλογος, Σελ. 15-16 Γαλ. έκδοσης.

Καὶ ὁ Νίτσε μὲ τὴν χαρακτηριστικὴν ὁρίμην του βγαίνει στὸ φῶς τὴν ἑλεεινὴν θέσιν τοῦ κυρίαρχου (τοῦ πραγματικοῦ δηλ. ἀριστοκράτη) μέσα στὴν κοινωνία τῆ σβήχρῳνη :

« Ἐτσι ὁ κυρίαρχος τρυγυρίζει γύρω σ' ὅτι εἶναι πιὸ ἐπίγειο : Ἐκεῖνο ὅμως ποῦ εἶναι τὸ πιὸ ἐπίγειο εἶναι τὸ χρυσάφι τῶν μπακάληδων ».

Καὶ πιὸ χαρακτηριστικὰ ἀκόμη !

« Ὁ θεὸς τῶν στρατιῶν δὲν εἶναι ὁ θεὸς τοῦ χρυσαφιοῦ : Ἄλλαι μὲν βουλαι κυρίαρχων ἄλλα δὲ μπακάλης — κελεύει ». (*)

Μὲ τέτοια ἀηδία καὶ περιφρόνηση μιλεῖ ὁ Ζαρατούστρας γιὰ τὴν κεφαλαιοκρατία, ποῦ δὲν ἐνδιαφέρεται καθόλου γιὰ τὴν ποιότητα τῶν ἀτόμων, παρὰ κυττάζει μονάχα νὰ ὁργανώσῃ τὴν κατοχὴ τῶν κεφαλαίων. — Τὸ ἐναντίο, σὲ ὅλους τοὺς τόμους ποῦ μὲ πάθος ἔγραψε, ὁ Νίτσε διατυπώνει, μὲ φανερὴ ἀντίθεση, τὸ ἀριστοκρατικὸ ἰδεῶδες καὶ ξεκαθαρίζει τὶς ιδιότητες ποῦ πρέπει νάχουν οἱ ἐκλεκτοί, ἐκεῖνοι ποῦ θ' ἀναλάβουν τὴ διοίκηση τῆς ἀνθρωπότητας — ὕστερα ἀπὸ τὸ τίναγμα τῶν βραχνάδων τοῦ δόγματος — εἴτε ἄμεσα, εἴτε μᾶλλον ἔμμεσα μὲ τοὺς τύπους τῆς ἠθικῆς ποῦ θὰ δημιουργοῦν κάθε φορὰ.

Θὰ εἶχε τὸ θράσος ὁ κεφαλαιοκράτης καὶ ἡ σύγχρονη κυρίαρχη τάξη, ν' ἀναγνωρίσῃ τὸν ἑαυτοῦ της στὸν ἀκόλουθο ἀριστοκρατικὸν τύπο :

« Τύπος : Πραγματικὰ καλωσύνη, εὐγένεια καὶ μεγαλοφυχία ποῦ ἀναβροῦζουν ἀπὸ ἀφθονία : ποῦ δὲν δίνουν γιὰ νὰ πάρουν — ποῦ δὲ θένε καθόλου νὰ ἀνυψωθοῦνε μὲ τὸ καλὸ ποῦ κάνουν : — ἡ σπατάλη γιὰ τύπος τῆς πραγματικῆς καλωσύνης, ὁ πλοῦτος τῆς ἀτομικότητας γιὰ πρῶτιστος ὅρος ». (**)

Ἡ κεφαλαιοκρατία μόνο ἀπὸ σύμπτωση μπορεῖ ν' ἀνεχθῇ πλοῦτο ἀτομικότητας. Συνήθως ὅμως, ὅταν δὲν ἀδιαφορεῖ, μὲ ἔχθρα ἀντικρύζει τοὺς δυνατοὺς χαρακτῆρες, τρέμει μπροστὰ σὲ κάθε ἀτομικότητα, καὶ πολεμᾷ—ἀπὸ τὴν ἀνάγκη τῆς αὐτοσυντήρησης — κάθε ὑπέροχη νέα ἀντίληψη.

*
* *

(*) Φρ. Νίτσε «Τάδε λέγει Ζαρατούστρας» σελ. 255.

(**) Φρ. Νίτσε : «Θέληση γιὰ Δύναμη» Μέρος IV Τὸ ἀριστοκρατικὸ ἰδεῶδες σελ. 243 τόμου II Γαλλικῆς ἐκδόσης.

Τὴν ἴδια παρεξήγηση κάνει ὁ κ. Π. Βασιλικὸς γιὰ ὁλόκληρη τὴ μελέτη τοῦ Νίτσε ποῦ ἐπιγράφεται «Πέραν ἀπὸ τὸ Καλὸ καὶ ἀπὸ τὸ Κακό». Τὴν μελέτη αὐτὴ τὴν ὀνομάζει, ἄγνωστο γιὰτί, ἠθικὸ ἀξίωμα καὶ τὴν λογαριάζει γιὰ ἠθικὴ ἀπολογία τῆς κεφαλαιοκρατίας.

Καὶ πρῶτα πρῶτα δὲν πρόκειται καθόλου γιὰ « ἠθικὸ ἀξίωμα ». — Ἰσα ἴσα σ' αὐτὸ τὸν τόμο μελετιέται ἡ ἠθικὴ καὶ ἡ θέσις τῆς σύμφωνας μὲ τὰ συμπεράσματα τῆς Νιτσεϊκῆς θεωρίας τῆς Γνώσης. (*) Καὶ τὸ πόρισμα εἶναι ὅτι ὄχι μόνο κάθε ἠθικὴ ποῦ πολεμᾷ νὰ θρονισθῇ στὸ ἀγαθωτὸ καὶ γεμᾶτο καρφιά θρόνι τοῦ Ἀπόλυτου, πρέπει νὰ ἀπορριφθῇ, ἀλλὰ μαζὺ μ'

(*) Τὴ θεωρία τῆς Γνώσης ὁ ποιητὴς τοῦ Ζαρατούστρας κατὰστρωσε ἰδιαιτέρα στὸ κεφάλαιο ποῦ ἐπιγράφεται «Ἡ θέληση γιὰ Δύναμη ὡς Γνώση», τοῦ δευτέρου τόμου τῆς «Δύναμης γιὰ Θέληση», ὅπου κ' ἡ φιλοσοφικὴ τὸν σκέψη ἐκφράζεται μὲ ἀπόλυτη διαύγεια. Δυστυχῶς οἱ ἠθικὲς ἀναλύσεις τοῦ Νίτσε, ποῦ, φυσικὰ, στηρίζονται στὴν θεωρία αὐτὴ τῆς Γνώσης, ἀπασχόλησαν, ὡς ἄμεσώτερα καὶ εὐκολώτερα ἀντιληπτές, περίπου ἀποκλειστικὰ τοὺς μελετητὲς τοῦ συστήματός του. Γι' αὐτὸ καὶ τόσες παρερμηνείες.

Στοῦ κεφαλαίου ποῦ ἀναφέραμε παραπάνω τίς σύντομες καὶ καθαρές ἀναλύσεις, ἐξετάζεται τὸ σπουδαῖο πρόβλημα τῆς ἀξίας τοῦ λογισμοῦ, τῶν ὁρίων καὶ τῶν ἀπαιτήσεων ποῦ μπορεῖ νάχῃ : καὶ καταλήγει ὁ Νίτσε στὸ πόρισμα ὅτι «Ἡ λογικὴ (ὅπως κ' ἡ γεωμετρία καὶ ἡ ἀριθμητικὴ) δὲν ἐφαρμόζεται παρὰ σὲ εἰκονικὰ ὄντα ποῦ ἐμεῖς δημιουργήσαμε ». Καὶ εἶναι σημαντικὴ ἡ σύμπτωση ὅτι σὲ ἀνάλογα πορίσματα καταλήγει καὶ ὁ σύγχρονος μεγάλος μαθηματικὸς H. Poincaré στοὺς τόμους του «Ἡ Ἐπιστήμη καὶ ἡ Ὑπόθεση» καὶ ἡ «Ἀξία τῆς Ἐπιστήμης».

Ἀπὸ τίς ἀναλύσεις αὐτές, ἀπὸ τίς μελέτες τοῦ κεφαλαίου «Αἰώνιος γυρισμός» τοῦ ἴδιου τόμου τῆς «Θέλησης γιὰ Δύναμη» κ' ἀπὸ διάφορες σκέψεις σκορπισμένες σ' ὅλο τὸ νιτσεϊκὸ ἔργο βγαίνει ἡ μεταφυσικὴ θεωρία τοῦ «Αἰώνιου γυρισμοῦ» ποῦ ἀντικρύζει τὸ ξετύλιγμα τῆς ζωῆς σὲ κύκλους.—Βέβαια θὰ χρειάζονταν πολυσέλιδη μελέτη γιὰ τὴν κατὰστρωση σ' ἓνα σύνολο ὅλης αὐτῆς τῆς θεωρίας, πράγμα ποῦ βγαίνει ἀπὸ τὰ ὅρια αὐτῶν τῶν σημειώσεων.—Ἐκεῖνο ὅμως ποῦ δὲν σηκώνει ἀμφιβολία, εἶναι ὅτι οὔτε στιγμή ὁ Νίτσε ἔχασε, ὅπως πολὺ πρῶθυμα φρονεῖ ὁ κ. Π. Βασιλικός, τὴ λογικὴ σειρά, καὶ ὅτι ὄχι ἀπὸ ἀδυναμία ἀλλὰ ἐνσυνείδητα καὶ γιὰ θετικώτατους λόγους ἀπόρριψε τὸ ξετύλιγμα τῆς ζωῆς σὲ ἴσα γραμμὴ, ποῦ ἐξυπνοεῖ καὶ τὴν ἀπαράδεκτη γιὰ τὸ λογισμὸ τελεολογία.

Ἀδυναμία ἢ Νιτσεϊκὴ Σκέψη ! !

αυτήν και κάθε ιδέα Ἀλήθειας ἀντικειμενικῆς ἀπόλυτης.

Ἡ κεφαλαιοκρατία ἔχει ἓναν ἠθικὸν κώδικα κληρονομημένο ἀπὸ τὸ χριστιανικὸ δόγμα. Κώδικα καθαρὸ, αὐστηρὸ, ὠρισμένο ἂν ὄχι ὀριστικό. Σ' αὐτὸν ἀπάνω στηρίζει τὴν ὑπόστασίν της. Ἡ μεταφυσικὴ βάση αὐτοῦ τοῦ κώδικα εἶναι οἱ φαντασιοκοπίες τοῦ ὀρθολογισμοῦ, δηλαδή ἓνα ἀπατηλὸ ντύσιμο τοῦ χριστιανικοῦ δεκάλογου μὲ λογικὰ ἢ λογικοφανῆ πολύχρωμα κουρέλια. Τὴν ἴδια βάση μὲ μερικὲς τροποποιήσεις ἔχει καὶ ἡ ἠθικὴ τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Ἡ νιτσεϊκὴ ἠθικὴ εἶναι «πέρα» καὶ ἀπὸ τὴ μιά καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη μορφή, ὅπως εἶναι πέρα καὶ ἀπὸ κάθε ἠθικὴ ποῦ ἀναχωρεῖ ἀπὸ ἠθικὸ ἀξίωμα ἀπόλυτο ἢ ποῦ ζητᾷ τέτοιο ἀξίωμα γιὰ νὰ χτίσῃ ἀπάνω του τὴν οἰκοδομὴ τῶν ἐπιθυμιῶν.

Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ βρεθῇ σχέση ὁποιαδήποτε μεταξὺ τῆς νιτσεϊκῆς ἠθικῆς καὶ τοῦ ἠθικοῦ κώδικα τῆς κεφαλαιοκρατίας, ἀφοῦ ἡ μελέτη τοῦ προβλήματος τῆς ἠθικῆς, στὸ βιβλίον μάλιστα ποῦ ρητὰ κατηγορεῖ ὁ κ. Π. Βασιλικός, στὸ «Πέραν ἀπὸ τὸ Καλὸ καὶ τὸ Κακὸ» καταλήγει ν' ἀναγνωρίσῃ «Τὸ μὴ ἀληθινὸ ὡς ὄρο ζωῆς», ἀντίθετα ἀπὸ ὅλα τὰ συστήματα ποῦ ὥσαμε σήμερα ἐκυριαρχήσαν;

Ἔτσι δὲν παραδέχεται ὁ Νίτσε καμμιά θέσιν ἀπόλυτη «Ἀλήθειας» ἢ «Ὄντος» γιὰ τὸν κόσμον, ὅπως δὲν παραδέχεται κανένα «Σκοπὸ» ἢ τάση πρὸς ὀριστικὸ σκοπὸ—ποῦ εἶναι τὸ ἴδιο—καὶ τοῦτο γιὰ τὴ ριζικὰ ἀντινομία ποῦ ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ «γίνεσθαι καὶ τοῦ εἶναι».

Τὸ ἀσύλληπτο καὶ αἰώνιον ὄραμα τῶν φιλοσόφων, ἡ ἀντικειμενικὴ ἀπόλυτὴ Ἀλήθεια, τὴν ὁποία ἡ ἀνθρωπότητα ἤτανε ὑποχρεωμένη ν' ἀνακαλύψῃ γιὰ νὰ κανονίσῃ ὀριστικὰ τὸ δρόμον της, σκορπάει καὶ σβύνει. Ὡς ὄρος ζωῆς μένει τὸ μὴ ἀληθινόν, δηλαδή οἱ χίλιες μορφές τῆς πραγματικότητος.

Ἀλλὰ ἂν ἡ ζωὴ, γιὰ νὰ ὁργανωθῇ σὲ μορφή ἀνθρώπινη, ἀντιληπτὴ στὸ λογισμό, ἀναγκάζεται νὰ εὔρῃ, ἔστω καὶ προσωρινὸ στήριγμα, σὲ πρόσκαιρες ἀλήθειες, θὰ πῇ, κατὰ τὰ νιτσεϊκὰ συμπεράσματα, ὅτι «Ἡ Ἀλήθεια δὲν εἶναι κατὰ τὴ ποῦ κοιτᾶται αὐτοῦ καὶ ποῦ πρέπει νὰ βροῦμε

καὶ ν' ἀνακαλύψουμε—παρὰ κατὰ τὴ ποῦ πρέπει νὰ δημιουργήσουμε». (*)

Καὶ ὁ Ζαρατούστρας μὲ τὸ ἴδιο πνεῦμα μιλεῖ: «Κανείς δὲν ξέρει τί εἶναι καλὸ καὶ κακὸ παρὰ μόνον ὁ δημιουργός». — «Καιρὸς εἶναι ὁ ἀνθρώπος νὰ ὀρίσῃ σκοπὸ στὸν ἑαυτό του». (**)

«Ὁ ἀνθρώπος ἔβαλε ἀξία στὰ πράγματα γιὰ νὰ διατηρηθῇ — αὐτὸς ἐδημιούργησε τὴν ἔννοιαν τῶν πραγμάτων, μιὰ ἀνθρώπινη ἔννοια! (***)

Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο φανερόνεται καὶ ἡ ἀψηλότερη ἀποστολὴ τῆς Νιτσεϊκῆς ἀριστοκρατίας: νὰ ὀρίξῃ σκοποὺς στὴν Ἀνθρωπότητα, νὰ δίνη τὴν ἔννοιά της στὴ Γῆ καὶ νὰ δημιουργῇ νέα αἷτια ζωῆς. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο καὶ ὁ Νίτσε ἐφάντασθηκε τὸν ὑπεράνθρωπον καὶ «καθιέρωσε τὴ θέληση τοῦ ἀτόμου ὡς κύριον συντελεστὴ στὴν ἐξέλιξιν τοῦ κόσμου».

Αὐτὴ ἡ ἀντίληψιν τοῦ φαινομένου τῆς Ζωῆς βρίσκει ἀμετάπειστο πολέμιον καὶ ἐχθρὸν πειστωμένο στὸν σοσιαλιστὴ κ. Π. Βασιλικόν, φυσικά. — Καὶ ὅμως, ὁ ἴδιος κ. Π. Βασιλικὸς στὸ ἴδιον τοῦ ἄρθρου «Ψυχολογία τοῦ Συμβολισμοῦ» ἴσως ἄθελα, ξεχωρίζει στὴν ἀνθρωπότητα μιὰ δημιουργικὴ γραμμὴ μὲ τὸν Ἀριστοτέλη, τὸν Σπινόζαν, τὸν Κάντ καὶ . . . τὸν Μάρξ! Τί σημασία ἔχει μιὰ δημιουργικὴ γραμμὴ γιὰ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ κόσμου θὰ τὸ αἰσθανθῇ βαθεῖα ὁ κ. Π. Βασιλικός, ὅταν ὑπολογίσῃ τὴν ἐπιρροὴν αὐτοῦ τοῦ ἰδίου Μάρξ ποῦ σάρκωσε καὶ δημιούργησε τὶς σοσιαλιστικὰς ἀπαιτήσεις, καὶ χάραξε ἓνα δρόμον ἐνσυνείδητον στὸν συρφετὸ τῶν ἄβουλων, στὶς καρωμένες διάνοιες στὸν ὄγκον τοῦ σοσιαλιστικοῦ στρατοῦ, ὅπου τὰ ἄτομα εἶναι ἀδιάφορα ρούμερα χωρὶς ὄνομα.

* *

Ἡ Νιτσεϊκὴ σκέψιν πρέπει νὰ χρησιμεύῃ γιὰ καταφύγιον στὶς διάνοιες ποῦ τὴ ζωὴ δὲν τὴ μελετᾶνε μὲ τὰ πρόσκαιρα τῆς στιγμῆς πάθη, παρὰ γυρεύουν νὰ ἀντιληφθῶν ἓνα πλατύτερον καθρέφτισμά της, νὰ νοιώσουν ἓναν ἀπώτερον ἀντίλαλόν της. Γι' αὐτὸ χρειάζεται καὶ ἀπόλυτος σεβασμὸς στὴν πραγματικὴν τῆς ἔννοιαν. Εἶναι περὶ τὴν προσπάθειαν νὰ κολληθῇ στὴν ἀνεξάρτητη

(*) «Ἡ Θέλησις γιὰ Δύναμιν». Φρ. Νίτσε σελ. 35 Τόμος II γαλλ. ἐκδόσεως.

(**) «Τάδε λέγει Ζαρατούστρας» Φρ. Νίτσε σελ. 17.

(***) «Τάδε λέγει Ζαρατούστρας» Φρ. Νίτσε σελ. 48.

αὐτὴ ἰδεολογία ἢ ἐτικέττα πρόσκαιρων κοινωνι-
στικῶν ἀπαιτήσεων.

Γενικώτερα καὶ ἀψηλότερα ἀκόμα : ἡ Νι-
τσεϊκὴ ἰδεολογία εἶναι μιὰ συνεχὴς ἰδεολογία μὲ
διπλᾶ ἀντίθετα ἀποτελέσματα, φαινομενικὰ ἀσυμ-
βίβαστα : Προκαλεῖ τὴν ἐνεργητικότητα, μιὰ
πρωτόγονη ἐνεργητικότητα, ἐλευθερωμένη ἀπὸ
ψεύτικα δογματικὰ δεσμὰ, μιὰ ἐνεργητικότητα
ποῦ ἐφευρίσκει σκοπὸ ἢ σκοποὺς στὴ ζωὴ, παρα-
σύρει τὴν ἀνθρωπότητα στὴ δράση, στὴ μάχη τῶν
δράσεων καὶ τῶν προσπαθειῶν καὶ ἔτσι ζωντα-
νεύει καὶ χρωματίζει μὲ δυνατά, μὲ ὦμα χρώματα
τὴ διάπλατη ζωγραφιὰ τῆς ζωῆς. Καὶ ἀπὸ τὸ
ἄλλο-μέρος, ὅταν οἱ προσωρινοὶ αὐτοὶ σκοποὶ (κάθε
σκοπὸς εἶναι προσωρινός) δὲν ἔχουν πιά τὴ δύ-
ναμη νὰ προκαλοῦν τὴν ὁρμὴ, ἡ Νιτσεϊκὴ ἰδεο-

Ἀλεξάνδρεια 1909

λογία προσφέρει τὰ μέσα τῆς διανοητικῆς ἀνά-
πλασης καὶ ἐλευθέρωσης μὲ τὶς μεγάλες ἀγνωστι-
κὲς καὶ σκεπτικιστικὰς ἀρχές της, καὶ ἐπιτρέπει
στὶς διαλεχτὲς διάνοιες, ὥστερα ἀπὸ ἀνάπνοση στὰ
ὑψη τῆς ἄδολης σκέψης, μὲ νέα ὁρμὴ νὰ φέ-
ρουν νέους σκοποὺς στὴν ἀνθρωπότητα καὶ νὰ
ὑπηρετήσουν τὸν ἀδιάκοπον γύρο τῆς Ζωῆς.

Ὁ Νίτσε μὲ ὅλο τὸν ἐγωϊσμό της αὐτοπεποί-
θησης λέγει γιὰ τὸν Ζαρατούστρα του πῶς μὲ τὸν
«ἦχο τῆς φωνῆς του κυριαρχεῖ σὲ χιλιάδες χρόνια».

Σὲ χιλιάδες χρόνια γιατί κλείει μέσα του αὐτὸ
τὸ ρυθμὸ τῆς Ζωῆς : τὴν τρικυμία τὴν ἀκατά-
σχετη τοῦ Διονυσιακοῦ μεθυσιοῦ τῶν ἐνστίκτων,
κάτω ἀπὸ τὸν ξεῖδωρο ἥλιο, καὶ τὴν γαλήνη τὴν
Ἀπολλώνεια τῆς Σκέψης.

ΔΗΜ. ΖΑΧΑΡΙΑΔΗΣ

KOROLENKO

ΤΟ ΤΡΕΛΛΟ ΠΑΙΔΙ

Κάτι ἀπαίσιες φωνὲς ἠκούσθησαν μὲς τὴ σι-
γῇ τῆς νυκτός.

— Μ' ἐσκότωσε, μ' ἐσκότωσε !

Ὁ Ἰβάν ξύπνησε ἔντρομος καὶ προσεπάθησε
νὰ ἐννοήσῃ τί συμβαίνει.

— Μ' ἐσκότωσε, μ' ἐσκότωσε !

Ὁ Ἰβάν πῆδησε κάτω ἀπὸ τὸ κρεβάτι καὶ
ἔζητησε τὰ σπύρτα. Ἐκείνην τὴ στιγμή ἤνοιξε
ξαφνικὰ ἡ θύρα τοῦ δωματίου του καὶ μὲς τὸ
σκοτάδι ἤκουσε τὴ φωνὴ τῆς Μάρσκας τῆς ὑ-
πηρετίας :

— Ἰβάν, Πᾶν Ἰβάν, σῴζω. Τὴ σκότωσε
τὴν κυρία, τὴ σκότωσε. Ἰβάν, Πᾶν Ἰβάν !

Ἐβγήκε ἔτσι ὅπως ἦτο ἀνυπόδητος ἔξω στὸ
διάδρομο. Ἀπέναντι ἡ θύρα τῆς κρεβατοκά-
μαρης τῶν γονέων του ἦτο ἀνοιχτή. Μὲς τὸ ἡ-
μίφως διέκρινε παράξενο σύμπλεγμα γιὰ τὰ
παιδικὰ του μάτια :

Ἡ Μητέρα του μὲ τὸ νυκτικὸ της καὶ τὰ
μαλλιά ξέπλεγα, καὶ ὁ Πατέρας του μὲ τὰ μαλ-
λιὰ ἄτακτα καὶ ὠχρὸς ὠχρός...

Ἡ Μητέρα του ὁμιλοῦσε.

— Ἀ ! μ' ἐσκότωσες, κακοῦργε, μ' ἐσκότωσες,
μοῦ βγαλες τὰ μαλλιά.

Ὁ Ἰβάν ἐπλησίασε καὶ ἐπενέβη :

— Μὰ Μητέρα τί εἶν' αὐτά ;

Ἐγύρισαν καὶ οἱ δύο καὶ τὸν κύτταξαν. Ἡ
Μητέρα του ἤρχισε :

— Ἀχ ! Ἰβάν μου, παιδάκι μου, ἔλα ἐδῶ. Ἐλα
νὰ ἰδῆς ποῦ μοῦ βγαλε τὰ μαλλιάκι μου, παι-
δί μου, τὰ χρυσά μου τὰ μαλλιά μοῦ τὰ ξεριζώσε
τῆς ἔρινης !

— Μὰ Μητέρα ἡσύχασε, μὴν τὸ ξεσυνερίζε-
σαι, πῆγαινε νὰ κοιμηθῇς.

Ἐπειτα ἐγύρισε πρὸς τὸν Πατέρα του :

— Πατέρα, μὴ κτυπᾷς σὲ παρακαλῶ τὴ Μη-
τέρα, μὴ τὴν κτυπᾷς ! Ὁ Πατέρας του διεμαρ-
τυρήθη :

— Μὰ παιδί μου ποίους τὴν κτυπᾷ ;

Ἡ Μητέρα του ἔξηκολούθησε ἀποτειομένη
τώρα πρὸς τὸν ἄνδρα της :

— Naί, ἐσύ, Στέφανε Ἰβάνοβιτς, ἐτόλμησες νὰ
βάλῃς χεῖρι ἐπάνω μου. Ἐσὺ ποῦ μοῦ
ῥαγες τὴν προῖκα μου, ποῦ μὲ στέρησες ἀπὸ